

EDUCACIÓ PLÀSTICA I VISUAL

1. Presentació

Les arts, destacades per la seua contribució a la millora de la salut i el benestar per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) en 2019, són eines fonamentals d'expressió i de comunicació, i imprescindibles per a la comprensió del món actual, dominat per la imatge i el so. La presència de l'educació artística en el context de l'educació formal garanteix el compliment del dret a l'educació i a la participació en la cultura, i fomenta el desenvolupament de les capacitats individuals per mitjà de processos de creació artística i el coneixement de la diversitat cultural; tots aquests, objectius presents en *El full de ruta per a l'educació artística* que la UNESCO va fixar en 2006 arran de les deliberacions dutes a terme en el marc de la Conferència Mundial sobre l'Educació Artística.

L'educació artística en l'etapa de primària, per mitjà de la música, les arts escèniques i les arts plàstiques, visuals i audiovisuals, fomenta el desenvolupament del pensament abstracte i divergent mitjançant processos creatius que han de tindre en compte les particularitats individuals i els contextos en els quals es generen aquests processos. Pensar de manera creativa implica una percepció i sensibilitat més grans davant del món, la qual cosa permet, a llarg termini, més capacitat crítica i consciència social.

L'educació artística procura a l'alumnat coneixements i competències específics vinculats als llenguatges artístics, de manera que contribueix al primer objectiu de l'educació bàsica, que és el de la formació personal. El segon objectiu, de socialització, s'assoleix mitjançant processos de creació col·lectiva, que permetran, a llarg termini, més participació social.

Mitjançant la utilització de diferents representacions i expressions artístiques i la construcció de propostes visuals i audiovisuals, l'àrea contribueix als objectius de l'etapa de Primària. A més, per mitjà del procés creatiu es desenvolupen hàbits de treball individual i d'equip, d'esforç i de responsabilitat en l'estudi, així com actituds de confiança en si mateix, sentit crític, iniciativa personal, curiositat, interès i creativitat en l'aprenentatge i esperit emprenedor.

El caràcter competencial de l'àrea contribueix a la consecució de tots els objectius actitudinals, especialment al referit al coneixement, comprensió i respecte de les diferents cultures i de les diferències entre les persones, ja que les arts garanteixen l'accés a les diferents manifestacions culturals mitjançant processos d'exploració del patrimoni artístic i de la cultura visual i musical.

Tal com s'especifica en els principis pedagògics de l'etapa de Primària esmentats en la LOMLOE, l'educació artística fomentarà, mitjançant les seues competències específiques, la comprensió lectora, l'expressió oral i escrita, la competència digital, el desenvolupament de la creativitat, de l'esperit científic i de l'emprenedoria, i, especialment, la comunicació audiovisual. De la mateixa manera, atesa la seua transversalitat, les arts permeten treballar la igualtat de gènere, l'educació per a la pau, l'educació per al consum responsable i el desenvolupament sostenible i l'educació per a la salut, inclosa l'afectivosexual, per mitjà de projectes artístics individuals i col·lectius. Així mateix, es posarà especial atenció a l'educació emocional i en valors i a la potenciació de l'aprenentatge significatiu per al desenvolupament de les competències que promouen l'autonomia i la reflexió. De la mateixa manera, l'educació mitjançant les arts es presenta com una alternativa metodològica que afavoreix la personalització i que millora, amb això, la capacitat d'aprenentatge i els resultats de tot l'alumnat. L'enfocament didàctic de l'àrea promou la connexió entre els llenguatges artístics i la resta d'àrees curriculars, de manera que fomenta el treball multidisciplinari per projectes.

Sense perjudici de presentar elements de connexió i híbrids que responen a la visió holística de l'educació artística, l'àrea queda desdoblada en dues: Educació Plàstica i Visual, que integra també els elements pertanyents a l'educació audiovisual, i Música i Dansa, que incorpora les arts escèniques i performatives.

L'enfocament didàctic general adoptat en l'abordatge de l'Educació Plàstica i Visual comporta la convivència dels dos grans models d'educació artística. La matèria es pot ensenyar com a àrea específica en la qual s'apliquen diferents coneixements amb el propòsit de desenvolupar les destreses artístiques, la sensibilitat i l'apreciació de les arts per part de l'alumnat, o bé es pot utilitzar com a mètode d'ensenyament i aprenentatge i incloure dimensions artístiques i culturals en totes les assignatures del currículum mitjançant processos d'investigació artística. El primer model, l'educació en arts, desenvolupa habilitats artístiques i culturals mitjançant coneixements i procediments específics vinculats als llenguatges artístics per a la utilització competent d'aquestes. El segon, l'educació per mitjà de les arts, les utilitza amb fins educatius que van més enllà dels llenguatges artístics, de manera que generen interseccions amb multiplicitat de sabers per mitjà d'un enfocament transversal i interdisciplinari.

Mitjançant la interacció dels dos models s'aprofundeix en les especificitats del llenguatge plàstic, visual i audiovisual, com a mitjà d'apreciació i expressió i per a poder incorporar-lo com a metodologia i com a part d'altres processos d'aprenentatge vinculats a altres àrees de coneixement.

L'Educació Plàstica i Visual en l'educació primària es basa en el treball integrador dels diferents llenguatges artístics propi de l'educació infantil, per a desenvolupar-los de manera més detallada i continuar aprofundint-hi. En l'educació secundària, aquests aprenentatges troben, al seu torn, continuïtat en la matèria d'Educació Plàstica, Visual i Audiovisual.

La proposta curricular de l'àrea d'Educació Plàstica i Visual presenta els apartats detallats a continuació.

Les competències específiques de l'àrea, sis en total) es mostren descrites de manera independent, encara que són clarament complementàries. Per això, es destaca en el document la connexió entre aquestes, així com la seua relació amb l'àrea de Música i Dansa, amb les competències d'altres àrees i, finalment, amb les competències clau.

Es presenten amb posterioritat els sabers bàsics necessaris per a aconseguir les competències específiques, dividits en dos blocs: 1. "Percepció i anàlisi" i 2. "Experimentació i creació". Al seu torn, aquests es divideixen en els subblocs: 1.1. "Exploració i interpretació de l'entorn" i 1.2. "Alfabetització visual i audiovisual", en el primer bloc, i 2.1. "L'experiència artística: tècniques i materials d'expressió gràficoplàstica i de creació visual i audiovisual. Àmbits d'aplicació" i 2.2. "L'experiència artística: processos de treball". Finalment, aquests subblocs es divideixen en diferents grups de sabers, que, encara vinculats de manera directa a unes competències específiques, tenen un caràcter integrador per a un desenvolupament efectiu i ple.

Les situacions d'aprenentatge presenten principis didàctics que afavoreixen l'aprenentatge dels sabers per a l'adquisició de les competències específiques, el nivell d'assoliment de les quals s'estableix, al seu torn, en els criteris d'avaluació, que marquen dos fites al llarg de l'etapa: la primera, corresponent al 4t curs, i la segona, a 6é, com a final d'etapa. En aquests criteris es desglossa el nivell de desenvolupament de cada competència específica de l'àrea per als dos moments.

2. Competències específiques

2.1. Competència específica 1

Explorar propostes artístiques de l'entorn patrimonial i de la cultura visual i audiovisual per mitjà de diferents canals i contextos, desenvolupant hàbits de percepció activa.

2.1.1. Descripció de la competència 1

Aquesta primera competència fa referència a la interacció amb el patrimoni artístic i la cultura visual i audiovisual que ha de dur-se a terme amb l'alumnat de primària. El sistema educatiu ha de proporcionar l'accés a la cultura perquè, siga com siga el context i l'entorn familiar i social en el qual habita l'alumnat, pugui participar-hi.

Explorar implica recórrer una cosa desconeguda per a descobrir-la i conèixer-la. És un estadi inicial necessari per a poder desenvolupar la resta de competències específiques referides a processos d'anàlisi, expressió, creació i participació.

El patrimoni artístic és la part del patrimoni cultural i històric que es manifesta en les obres d'art, és a dir, en els productes de creació en el camp de l'art. Inclou tant les obres del passat com les actuals, i tant les obres materials com les immaterials.

El concepte 'cultura visual i audiovisual' fa referència a totes les imatges que configuren el nostre imaginari en publicitat, comunicació gràfica, xarxes socials, televisió, grafitis, cultura popular o artesanía, entre altres mitjans amb els quals tenim contacte diari de manera voluntària o involuntària. Completa i amplia el discurs de la història de l'art per a desplaçar el pes de la funció estètica o expressiva tradicional, de les obres cap a altres possibles funcionalitats de les imatges que tan presents estan en el nostre dia a dia i en el del nostre alumnat.

Per mitjà de l'observació i la percepció comprenem el món que ens envolta. Aquest procés s'inicia en captar la informació mitjançant els sentits, que, per mitjà de connexions nervioses, envien senyals al cervell, que és l'encarregat de generar significats. En funció de la predisposició, de l'atenció, d'aspectes culturals i dels coneixements previs, aquests significats seran més o menys significatius. La percepció és un pont entre l'exterior i l'interior, i, per tant, com més estímuls sensorials tinguem, més ampli serà el nostre bagatge cultural.

Els diferents canals i contextos per mitjà dels quals es duu a terme aquesta exploració es refereixen als mitjans i espais des dels quals l'alumnat accedeix a les propostes del patrimoni historicoartístic i de la cultura visual i audiovisual. Els canals són els mitjans físics mitjançant els quals percebem les propostes, i inclouen diferents suports i formats. Els contextos es refereixen als espais des dels quals duem a terme aquesta experiència d'exploració de l'entorn: context físic (per exemple, aula, museus, centres d'art o auditoris) i/o virtual (digitals i tecnològics).

És important que, en un primer moment, l'alumnat pugui acostar-se als referents artístics patrimonials de la seua cultura més pròxima (família, barri, poble, ciutat) per a desenvolupar el sentit de pertinença i la identitat cultural. Entenem per propi no sols allò que és pròxim en l'àmbit espacial, sinó també contemporani, és a dir, en l'àmbit temporal, en la cerca d'un enllaç més directe amb les inquietuds i preferències de l'alumnat. Més enllà d'un enfocament historicista, l'aproximació a la cultura pot realitzar-se mitjançant connexions del present amb el passat i mitjançant temàtiques comunes, explorant les respostes, i també les preguntes, que les arts han oferit en diferents èpoques i cultures.

L'objectiu en l'etapa de primària se centra a desenvolupar una percepció activa que ha de completar-se en etapes posteriors amb processos d'anàlisi i estudi que garantisquen un coneixement més en profunditat, així com la valoració i el respecte al patrimoni historicoartístic local i global i a les diferents propostes de la cultura visual i audiovisual.

Al final del primer cicle, l'alumnat haurà pogut explorar l'entorn més pròxim que li permeta anar configurant referents socioculturals. Aquest primer acostament serà fonamentalment sensorial, perquè no es requeriran processos d'anàlisi ni d'investigació posteriors. Això proporcionarà, mitjançant les sensacions percebudes per mitjà dels sentits, un enriquiment de la seua representació mental del món. En aquesta percepció, és el poder de l'estímul el que atrau el subjecte, però sense ser capaç de decidir encara el focus d'aplicació de la seua atenció.

Al final del segon cicle, l'alumnat haurà de ser capaç d'interpretar les sensacions segons les experiències i records que ha anat atresorant al llarg del primer i segon cicle de Primària en l'exploració de l'entorn local i autonòmic. La percepció és la capacitat per a seleccionar, organitzar i interpretar les nostres sensacions. Perquè aquesta siga efectiva hi ha un requisit fonamental, que és l'atenció, ja que implica focalització i concentració.

Al final del tercer cicle, l'alumnat haurà d'haver desenvolupat hàbits de participació i percepció activa, és a dir que podrà decidir on aplicar (i on no aplicar) la seua capacitat atencional. En aquest sentit, haurà de ser capaç d'establir relacions senzilles entre les propostes culturals de l'entorn patrimonial i de la cultura visual i audiovisual del seu context més pròxim i altres formes culturals, i ser capaç de reconèixer els elements més bàsics del llenguatge visual.

2.2. Competència específica 2

Reconéixer i valorar les característiques fonamentals de la contemporaneïtat artística mitjançant la percepció de diferents obres i l'experimentació directa.

2.2.1. Descripció de la competència 2

Marcats pels valors socials i culturals del present, els llenguatges i les produccions artístiques contemporànies contribueixen al coneixement i reflexió sobre aquests i ens mostren un reflex de la història, de les societats i, per extensió, de la humanitat.

Reconéixer implica examinar i explorar per a trobar la naturalesa del nostre objecte d'investigació, en aquest cas, la contemporaneïtat artística. Consisteix a indagar, analitzar i conèixer en profunditat, i té com a objectiu fonamental que l'alumnat valore les propostes artístiques contemporànies com a part de la seua identitat i siga capaç d'integrar-les com a element cultural fonamental del seu temps.

Per contemporaneïtat artística entenem, en la seua doble accepció, l'art generat a partir de la segona meitat del segle XX, i també el que succeeix ara, en el moment present.

Les pràctiques artístiques contemporànies generen vincles amb temàtiques d'actualitat relacionades amb els reptes del segle XXI, com la crisi mediambiental, la identitat fluida, la globalització o la privacitat digital. És a dir, connecten amb la nostra realitat i amb la del nostre alumnat i promouen el qüestionament i la reflexió constants. La multiplicitat de sabers associats a aquestes implica un treball competencial, multidisciplinari i transdisciplinari ampli, en el qual poden establir-se connexions entre les diferents àrees de coneixement del currículum escolar.

Les creacions artístiques contemporànies permeten la diversificació de mirades i la visibilització de significats alternatius que possibiliten el desenvolupament del pensament crític i divergent per mitjà d'un relat plural i ric en matisos.

Mitjançant aquesta competència, l'alumnat haurà de ser capaç de reconéixer les característiques fonamentals de la contemporaneïtat artística (diferents formats, el vincle amb les tecnologies, la multiplicitat de llenguatges i materials).

Les peces artístiques han de servir com a estímul per a les creacions i accions de l'alumnat, i han de permetre explorar les seues possibilitats comunicatives representant idees, vivències, estats d'ànim i propostes imaginatives. Per tant, l'acostament i accés a les pràctiques artístiques contemporànies es treballa simultàniament des de la percepció i des de l'experimentació.

És l'exposició freqüent a les produccions artístiques actuals el que possibilita que l'alumnat puga viure l'experiència amb naturalitat i sense futurs prejudicis, d'una manera oberta que li permeta gaudir i generar un aprenentatge significatiu. El treball de la contemporaneïtat artística en l'etapa de primària és fonamental per a crear futurs usos culturals capaços d'apreciar el valor social de les arts i el seu paper primordial en la configuració de la identitat individual i col·lectiva.

Al final del primer cicle es pretén que l'alumnat es familiaritze amb les pràctiques artístiques contemporànies i les integre com a referents socioculturals vàlids.

Al final del segon cicle, l'alumnat haurà de ser capaç d'incorporar en les seues creacions elements de la contemporaneïtat artística, com poden ser formats o materials. D'aquesta manera, la pràctica artística contemporània funciona com a estímul en les seues pròpies creacions.

Al final del tercer cicle, l'alumnat haurà de ser capaç d'identificar i establir relacions entre els elements de la contemporaneïtat artística de les seues pròpies creacions i de les alienes.

2.3. Competència específica 3

Emprar de manera adequada la terminologia específica de l'àrea relativa a elements configuratius, formats, tècniques i materials en l'expressió de les experiències d'apreciació i creació artística.

2.3.1. Descripció de la competència 3

Per a poder aprofundir en el coneixement del patrimoni artístic i de la cultura visual i audiovisual, així com acostar-se a la creació artística, es requereixen processos d'anàlisi i descripció en els quals és necessari conèixer el vocabulari específic de cada llenguatge artístic. Aquesta tercera competència específica posa de manifest la importància de la textualitat oral i escrita en el procés d'aprenentatge i en la comunicació dels aprenentatges adquirits. D'aquesta manera, i especialment pel que fa a la comunicació oral i l'expressió artística, es conjuguen i es completen.

En l'aula de plàstica, en primària, s'han de dur a terme processos que vagen més enllà de fer i produir i que impliquen reflexionar, analitzar, expressar i compartir idees, sensacions i punts de vista. En l'expressió de les experiències d'apreciació i creació és quan l'alumnat tindrà l'oportunitat de posar en marxa aquesta sèrie d'accions que permeten desenvolupar el pensament propi, crític i divergent. Això últim, condició indispensable perquè els aprenentatges vinculats a les arts es conceben com a generadors de coneixement i no sols com a impulsors de destreses.

Utilitzar de manera adequada aquesta terminologia implica detectar els moments en els quals pot produir-se aquesta comunicació oral o escrita: des del moment de la recepció i percepció de les propostes artístiques fins a la descripció i explicació de les creacions pròpies. Es tracta, per tant, del fet que l'alumnat mostre hàbits de percepció conscient, mitjançant la verbalització de les diferents experiències que es duguen a terme en l'aula. D'aquesta manera estem possibilitant, a llarg termini, la valoració i respecte de les produccions artístiques de l'entorn.

La terminologia específica de l'àrea d'Educació Plàstica es refereix tant als elements que la configuren com a les tècniques, als formats (pintura, escultura i videoart, entre altres) i als procediments que es duen a terme en les diferents fases del procés creatiu. No es tracta només d'un aprenentatge memorístic, indispensable per a consolidar dades però insuficient per a generar una interacció significativa amb l'aprenentatge, sinó d'arribar a establir relacions entre aquesta terminologia, els conceptes als quals al·ludeix i els significats que van sorgint d'aquestes connexions. A més, es persegueix la contribució a una comunicació eficaç que facilite compartir idees, opinions i emocions per a superar prejudicis i establir relacions assertives entre iguals.

Al final del primer cicle, l'alumnat començarà a familiaritzar-se amb el vocabulari específic de l'àrea a partir de l'experiència d'apreciació de diferents obres.

Al final del segon cicle, l'alumnat haurà de ser capaç de conèixer i utilitzar amb propietat vocabulari específic, de manera oral i escrita, en els diferents moments de percepció i creació, així com expressar amb respecte opinions sobre les propostes pròpies i alienes.

Al final del tercer cicle, l'alumnat haurà d'incorporar estratègies de pensament visual als ja incorporats mitjans orals i textuals en l'expressió de l'experiència d'apreciació i creació. Així mateix, valorarà de manera assertiva i justificada el procés de treball propi i alié, i ho haurà d'argumentar d'acord amb conceptes lliures de prejudicis.

2.4. Competència específica 4

Experimentar amb els elements bàsics del llenguatge visual i audiovisual, així com amb diferents tècniques i materials, expressant idees, sentiments i emocions en l'elaboració de produccions artístiques individuals o col·lectives.

2.4.1. Descripció de la competència 4

Aquesta quarta competència específica se centra en els processos de creació, però també en els de percepció, ja que experimentar implica apreciar i examinar alguna cosa, en aquest cas, els elements que configuren el llenguatge visual, des de la pròpia experiència. L'alumnat de Primària ha d'apropiar-se de totes les experiències d'exploració de l'entorn artístic per mitjà de diferents canals i contextos, per a realitzar les

seues pròpies creacions. En aquest sentit, tot el bagatge perceptiu atresorat li servirà d'estímul per a expressar les seues idees, sentiments i emocions.

L'experimentació porta implícita la idea de vivència i, consegüentment, contribueix a configurar la personalitat i identitat. La pràctica artística té notables beneficis en el desenvolupament cognitiu de l'alumnat: millora la comunicació i la concentració, desenvolupa la creativitat i la imaginació, impulsa la presa de decisions i el pensament crític i divergent, millora la coordinació visomotriu, i promou, entre altres coses, els valors de l'esforç i la constància.

El desenvolupament de processos creatius comporta, d'una banda, el coneixement de les possibilitats expressives de les diferents tècniques i suports artístics (com ara pintura, dibuix, escultura o instal·lació) i, d'una altra, de les qualitats físiques i comunicatives dels materials per a la creació (paper, cartó, fusta, plàstic, materials reciclats). Per mitjà de la seua manipulació i utilització, l'alumnat podrà explorar els elements bàsics del llenguatge visual, com ara la línia, el color, la forma o el volum, de manera que el seu coneixement es duga a terme mitjançant una experimentació directa. Quant al llenguatge audiovisual, entenem per elements bàsics tots aquells relatius a l'espai (tipologia de plans, enquadrament, angles de càmera), al temps (aspectes narratius) i al moviment (de càmera, transicions).

És important experimentar amb varietat de materials, tècniques i formats per a poder explorar les seues possibilitats expressives i poder fer-ne, així, un ús rigorós en futurs projectes creatius.

És indispensable que l'alumnat desenvolupe en aquesta competència el compromís amb la seua producció i desenvolupe la constància i l'hàbit de finalitzar les propostes que inici. La situació en la qual es durà a terme aquest doble procés de percepció i exploració es refereix al moment de crear i produir les seues propostes creatives. En l'acte de triar suports, de seleccionar colors, de relacionar idees és quan l'alumnat connecta amb la complexitat del fet creatiu i li confereix una categoria intel·lectual de gran valor pedagògic. L'expressió d'idees, sentiments i emocions per mitjà de la pràctica artística permet evidenciar el que es pensa, se sent o es desitja, i, per tant, ens situa en el món i configura la nostra identitat individual i col·lectiva.

Al final del primer cicle, l'experimentació s'haurà de realitzar de manera intuïtiva, de manera que permeta a l'alumnat explorar la relació entre els estímuls rebuts i les decisions espontànies.

Al final del segon cicle, l'alumnat ha de fer un ús adequat i respectuós dels diferents materials i espais, i ha de valorar la diversitat i possibilitats d'aquests, desenvolupar hàbits de treball i constància i integrar el compromís que implica la finalització del procés d'experimentació artística.

Al final del tercer cicle s'hauran de relacionar els missatges i idees que es volen transmetre amb les possibilitats dels diferents materials i suports. Es buscarà la consecució d'un procés de treball en el qual la finalització d'aquest tinga exigència estètica i de qualitat. En aquest sentit, el nivell d'abstracció al qual haurà arribat l'alumnat al final del tercer cicle estarà vinculat al fet d'elaborar produccions artístiques lligades a conceptes cada vegada més complexos i rics en matisos.

2.5. Competència específica 5

Utilitzar de manera guiada recursos digitals aplicats a la cerca d'informació i a la creació artística, i fer-ne un ús responsable d'acord amb la normativa vigent.

2.5.1. Descripció de la competència 5

Aquesta cinquena competència específica és indispensable en l'era digital. Les plataformes virtuals formen part de la nostra vida i la del nostre alumnat, i ha de veure's reflectida en el context curricular, de manera que siga notòria la importància d'oferir recursos digitals i d'educar en el respecte de les regles associades al seu ús, així com els drets vinculats a la normativa vigent. L'alumnat està construint la seua identitat digital accedint a recursos d'informació i creació, i aquest procés s'ha de fer acompanyat perquè es realitze de manera segura, conscient i evitant usos perillosos o manipuladors.

La competència digital incideix en la construcció d'un subjecte responsable de la seua relació amb les tecnologies, de manera que entenga que la facilitat d'accés a la informació necessària en tot procés d'anàlisi

i investigació ha d'anar acompanyada d'una selecció crítica i justificada en la qual es contrasta la veracitat de les fonts.

En l'actualitat, els entorns digitals són un recurs principal en el procés de percepció i anàlisi, tant com en el de creació, ja que hi ha eines i assistents digitals per a experimentar, dissenyar i editar continguts, així com per a compartir els processos i resultats. El seu ús amb correcció suposa adquirir destreses en la representació gràfica i audiovisual d'informació, comunicació d'idees o emocions, així com representacions metafòriques o abstractes amb una intencionalitat predeterminada.

Al final del primer cicle, l'alumnat s'inicia en l'ús dels recursos informàtics per a accedir a propostes artístiques i en la cerca assistida d'informació sobre aquest tema, de manera que s'educa en la construcció de la identitat digital d'acord amb un ús conscient dels mitjans digitals.

Al final del segon cicle haurà de ser capaç de buscar informació de manera responsable i guiada, coneixent les normes bàsiques vigents respecte a l'autoria i l'ús compartit d'imatges i aplicacions bàsiques.

Al final del tercer cicle, l'alumnat ha de ser capaç d'utilitzar, de manera guiada, aplicacions i recursos informàtics senzills en la cerca de la informació i el procés de creació. Aquesta cerca serà filtrada, de manera que es pugui discernir la veracitat de la informació i respectar la normativa vigent.

2.6. Competència específica 6

Participar en les diferents fases d'un procés creatiu col·laboratiu amb actitud inclusiva, assumint diferents rols en el desenvolupament de produccions visuals i audiovisuals senzilles.

2.6.1. Descripció de la competència 6

Aquesta sisena competència específica té una doble accepció relativa a l'acció que la defineix, que és la de participar. D'una banda, porta associada la idea de fer, d'actuar, d'activar un procés, i d'una altra, la idea de fer-ho junt amb altres persones. La finalitat de l'acte creatiu en aquesta competència específica ja no és només experimentar i explorar les possibilitats del mitjà o generar un producte, sinó participar en un procés col·lectiu en el qual les idees pròpies estan al servei de la col·lectivitat. En aquest sentit, és indispensable el compromís que cada alumna o alumne adquirisca durant el procés perquè els objectius establits puguin portar-se a terme de manera satisfactòria.

El procés creatiu es configura normalment al voltant d'unes fases definides però que haurien de tindre una estructura no jeràrquica, perquè totes les parts d'aquest procés són igualment importants i tenen moments interconnectats. No hi ha un únic procés possible, i la seqüència pot alterar aquest ordre, però solen preveure's alguns moments clau: preparació per a detectar el repte a superar, incubació en la qual s'investiga i s'aprofundeix en la cerca de referents, naixement de la idea que aporta solucions i desenvolupa la proposta, i difusió per a compartir els resultats amb la comunitat educativa i avaluació.

La perspectiva inclusiva es configura a partir de la idea que tot l'alumnat, siga com siga la seua condició particular (procedència, gènere, nivell social o identitat sexual), és capaç d'aprendre si el sistema educatiu té en compte els diferents contextos de partida i posa en marxa estratègies d'aprenentatge significatives per a totes i tots. Es tracta, en definitiva, d'acollir la diversitat i de tindre-la sempre en compte a l'hora de desenvolupar qualsevol projecte a l'aula.

Els diferents rols que l'alumnat pot assumir durant el procés dependran del projecte o disciplina que s'estiga desenvolupant, de si es tracta de produccions visuals o audiovisuals. En el cas del projecte audiovisual, es poden preveure tasques com ara: director/a, guionista, director/a d'art, càmera i atrezzoista, entre altres.

És fonamental que les decisions es prenguen de manera democràtica i consensuada i que l'alumnat aprenga a mostrar respecte per les diferents opinions desenvolupant estratègies d'assertivitat i escolta activa.

Al final del primer cicle, l'alumnat podrà participar en processos col·lectius de creació, de manera guiada i entenent el pla d'acció. La seua contribució ha de suposar un estímul en el sentit de pertinença a un grup.

Al final del segon cicle, l'alumnat haurà de ser capaç d'exercir diferents funcions, de manera guiada, en un procés col·laboratiu, entenent els objectius mínims. Serà capaç de comunicar dubtes i aportacions al procés, de manera assertiva i pensant a contribuir a l'objectiu comú.

Al final del tercer cicle, l'alumnat podrà planificar de manera col·laborativa un projecte creatiu i participar-hi assumint diferents rols i funcions amb compromís i voluntat d'aportar. Serà capaç de fer una valoració d'aquest de manera respectuosa i assertiva, així com proposar propostes de millora.

3. Connexions de les competències específiques entre si, amb les competències d'altres àrees/matèries i amb les competències clau (per al conjunt de les competències de l'àrea/matèria)

3.1. Relacions o connexions amb les altres CE de l'àrea

Totes les competències específiques de l'àrea estan relacionades entre si, ja que descriuen diferents moments fonamentals pels quals evoluciona l'aprenentatge de l'Educació Plàstica i Visual en l'aula. Es diferencia entre les dimensions d'apreciació i de creació, ambdues imprescindibles, encara que no tenen per què entendre's com una seqüència ordenada. Es fa al·lusió a l'experiència d'apreciació de referents del patrimoni i de la cultura visual i audiovisual (CE1), i s'emfatitza el vincle amb la contemporaneïtat (CE2), bé com a inspiració o com a estímul per a les creacions pròpies. S'inclouen els processos (CE4) que suposen l'aprenentatge i pràctica de l'experiència artística, tant per a les produccions individuals com per a les col·lectives (CE6), i es remarca la importància de l'ús correcte del llenguatge (CE3) en la comunicació, valoració i intenció creativa. Els mitjans digitals i informàtics (CE5) estan presents en la mesura que reforcen la investigació i l'anàlisi i que proporcionen eines de creació i experimentació.

3.2. Relacions o connexions amb les CE d'altres àrees de l'etapa

Les connexions que s'estableixen entre les competències específiques d'Educació Plàstica i Visual i les de Música i Dansa, que integra l'àrea d'Educació Artística, mostren una vinculació contínua, ja que en ambdues es tracta l'exploració i l'acostament a diferents propostes artístiques, de manera vivencial, per a reconèixer els diferents elements i característiques que les conformen (CE1) (CE2). L'ús i coneixement dels recursos digitals d'acord amb la normativa vigent, i en pro de la construcció d'una identitat digital completa i sana, es desenvolupa en les dues mitjançant la CE5.

La connexió entre la resta de competències es duu a terme de manera combinada. La CE3 es vincula amb les CE1 i CE2 de l'àrea de Música i Dansa, ja que tracta l'exploració, el reconeixement, l'experimentació i la descripció amb l'ús d'una terminologia adequada. A més, es vinculen amb les CE2 i CE3 de Música i Dansa, ja que tracten l'experimentació dels elements propis de cada matèria amb una finalitat expressiva, i la CE6 d'Educació Plàstica i Visual amb la CE4 de Música i Dansa, perquè ambdues fomenten la participació en el procés creatiu de propostes i projectes artístics.

Quant a la resta d'àrees, la vinculació amb l'àrea artística pot establir-se des de diverses perspectives. El fet d'utilitzar referents artístics, especialment els contemporanis, pot servir de nexa d'unió de sabers integrats, ja que la producció artística actual hibrida sabers i utilitza recursos d'experimentació científica o documentació, i és habitual que les i els artistes treballen de la mà d'altres professionals de sectors diversos, representats en les diferents àrees de coneixement. La pràctica artística, i especialment la contemporaneïtat, aborda els reptes i temàtiques del present, de manera que aporta una visió metafòrica i procedimental

especialment adequada per a les matèries de valors. El llenguatge visual i audiovisual serveix, així mateix, per a comunicar efectivament en qualsevol disciplina, a més de ser contingut propi, i, juntament amb la capacitat de representació gràfica i visual de conceptes, suposen eines d'investigació, anàlisi i expressió aplicables a qualsevol disciplina. En aquest sentit analític i expressiu, la importància de l'element lingüístic en qualsevol procés de creació vincula les àrees de llengües amb les artístiques, de manera que suposen un enriquiment mutu.

3.3. Relacions o connexions amb les competències clau

	CCL	CP	CMCT	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
CE1	X	X			X	X		X
CE2	X	X	X		X	X		X
CE3	X	X						X
CE4	X		X				X	X
CE5	X	X	X	X	X	X		X
CE6	X		X		X	X	X	X

Competències clau del perfil d'eixida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic:

- CCL: competència en comunicació lingüística
- CP: competència plurilingüe
- CMCT: competència matemàtica i competència en ciència i tecnologia (STEM, per les seues sigles en anglés)
- CD: competència digital
- CPSAA: competència personal, social i d'aprendre a aprendre
- CC: competència ciutadana
- CE: competència emprenedora
- CCEC: competència en consciència i expressió culturals

La competència clau en comunicació lingüística es vincula amb totes les competències específiques, perquè l'ús del llenguatge, de manera correcta i adequada, és necessari en cada moment de la pràctica docent d'Educació Plàstica i Visual, tant en l'experiència de percebre i analitzar, com en la creació i experimentació.

En l'acostament a diferents propostes artístiques del patrimoni i de la cultura visual i audiovisual (CE1) (CE2), per mitjà de diferents mitjans i canals presencials i virtuals (CE5), és necessària la comprensió de la informació rebuda per a la seua anàlisi, selecció i contrast, així com l'expressió, tant oral com escrita, de les opinions, reflexions, descripcions, etc. que es deriven de l'experimentació i creació posterior (CE4), en la seua anàlisi, documentació i comunicació a la comunitat, de manera que es demostre el coneixement del vocabulari específic (CE3). En aquest sentit, l'alumnat haurà de ser capaç de posar les seues pràctiques comunicatives al servei de la convivència i la resolució de conflictes quan el treball cooperatiu ho requereixca (CE6), per a arribar a acords, expressar fets i opinions amb assertivitat, pensaments o sentiments, defensar amb respecte les postures pròpies i valorar les alienes. La comunicació lingüística serà fonamental en la difusió de les propostes realitzades, així com en l'avaluació d'aquestes.

La competència plurilingüe implica poder treballar amb referents artístics de zones geogràfiques diverses i accedir a propostes i informació en llengües diferents a la materna (CE5). Implica conèixer, comprendre i respectar la diversitat lingüística i cultural de l'entorn, així com acostar-se a la perspectiva multicultural de les pràctiques artístiques del patrimoni (CE1), de la contemporaneïtat i la cultura visual i audiovisual (CE2). Conèixer suposa ampliar la mirada per a adaptar-nos a la diversitat cultural i social, així com detectar usos sexistes, racistes o classistes en el llenguatge (CE3), en l'expressió d'opinions o l'emissió de judicis sobre les diferents obres o produccions artístiques a les quals s'acosta l'alumnat, així com en la pròpia producció creativa (CE4) (CE6).

La competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria (STEM) es relaciona amb el patrimoni artístic, la cultura visual i audiovisual i, especialment, la contemporaneïtat (CE2), per la freqüent intersecció entre art i ciència (actualment expressada sota el concepte STEAM, que introdueix la A de les arts), així com l'ús de la creativitat com a component important en el procés del pensament científic. Quant a l'experimentació i creació, el maneig d'eines digitals i recursos TIC (CE5), tant en l'apreciació com en l'experimentació i difusió de propostes, suposen un vincle amb la tecnologia, l'ètica i la seguretat. A més, la metodologia científica pot formar part dels processos de disseny de projectes, tant individuals com col·lectius (CE4) (CE6), i aportar estratègies de resolució de problemes.

La competència digital es vincula clarament amb la CE5, però es relaciona també amb la resta en l'acostament a les obres que conformen el patrimoni i la cultura visual i audiovisual (CE1) (CE2), que pot produir-se per mitjans digitals i tecnològics, mitjançant l'ús d'entorns virtuals d'aprenentatge. En el treball de comprensió dels referents, pel que fa al tractament de la informació rebuda, aquesta haurà de ser analitzada (CE3) i se n'haurà d'assegurar la veracitat, i també s'haurà d'assegurar un bon ús i el respecte a les lleis de propietat intel·lectual i autoria, de manera que es construïska una identitat digital conscient, sostenible, crítica i responsable. Quant a l'experimentació i creació, l'ús d'eines TIC estarà present en les produccions, tant individuals com col·lectives (CE4) (CE6), en els moments de planificació, creació i difusió.

El desenvolupament d'aquesta competència suposa una relació amb l'alteritat des del respecte, el diàleg, l'assertivitat i la cerca del consens, fonamental en la relació de la individualitat amb el col·lectiu (CE6), des del respecte en la gestió de situacions de conflicte i en la necessària adaptació al canvi.

En l'exposició a l'art i la cultura (CE1) (CE2), l'alumnat anirà incrementant la seua autonomia i el seu bagatge intel·lectual. Algunes de les temàtiques de les pràctiques artístiques poden resultar controvertides i generar debats a l'aula. En aquest sentit, aquesta competència aporta l'habilitat de fer front a la incertesa i la complexitat, així com enfrontar-se a les pròpies emocions i adquirir estratègies per a gestionar-les. Quant a l'ús dels mitjans (CE5) que intervenen en el procés d'apreciació i experimentació de la pràctica artística, tant individual com col·lectiva, el coneixement i aplicació de les bones pràctiques es relaciona directament amb el desenvolupament d'aquesta competència clau, de manera que aporta la seua pròpia experiència i emet conclusions i opinions amb respecte a l'altre.

Aquesta competència es relaciona amb la comprensió dels fets històrics i socials més rellevants del context de l'alumnat. En aquest sentit, l'aproximació a diferents propostes artístiques (CE1) (CE2) suposa comprendre la importància de l'entorn cultural i artístic i incorporar-lo a la construcció de la pròpia identitat.

Implica una reflexió crítica sobre els grans problemes ètics del nostre temps i el desenvolupament d'un estil de vida d'acord amb els Objectius del Desenvolupament Sostenible, que ajuden a comprendre les relacions entre les persones i l'entorn. La perspectiva multicultural de les propostes artístiques implica la necessitat de comprensió i respecte per totes les cultures i ideologies. Així mateix, en les relacions interpersonals (CE6), aquesta competència es treballarà des del tracte assertiu a les opinions alienes, amb coneixement i respecte per les normes de convivència, el bon ús de recursos respectant la normativa vigent i la construcció d'una identitat física i virtual respectuosa i sostenible (CE5).

La competència emprenedora es desenvolupa en utilitzar estratègies creatives que permeten entrenar la mirada i el pensament per a analitzar i avaluar l'entorn. Aquesta anàlisi pot fer-se per mitjà de múltiples canals, incloent-hi les propostes artístiques (CE1), en la mesura que possibiliten connexions amb la realitat, especialment des de la contemporaneïtat (CE2). La competència emprenedora està present en el procés de planificació de les produccions i processos de creació, en la presa de decisions sobre el seu desenvolupament i les conclusions de l'experimentació, tant en projectes individuals com en col·lectius (CE5) (CE6), en què s'utilitzen destreses creatives en el plantejament i cerca de solucions.

La competència en consciència i expressió culturals es vincula a totes les competències específiques d'Educació Plàstica i Visual, ja que el fet d'entendre la rellevància de l'entorn cultural i artístic és inherent a la construcció de la identitat i el compromís social. Això s'aconsegueix mitjançant l'exposició als aspectes fonamentals del patrimoni i la cultura visual i audiovisual (CE1) (CE2), així com a les seues intencionalitats, tant en l'apreciació com en l'experimentació individual o col·lectiva (CE4) (CE6). Per a fer-ho, el coneixement de la terminologia específica i els camps semàntics bàsics vinculats (CE3) seran necessaris per a la investigació, justificació i difusió de l'experiència artística (CE5). D'una banda, en el moment de la percepció i accés a aquestes, l'alumnat reconeix i respecta els aspectes fonamentals del patrimoni i s'inicia en el gaudi i coneixement de les especificitats i intencionalitats de diferents manifestacions culturals i artístiques. D'una altra, en el moment de l'experimentació, enriqueix i construeix la seua identitat mitjançant l'expressió, i utilitza amb creativitat diferents representacions i expressions artístiques.

4. Sabers bàsics.

4.1. Introducció.

Per a definir els sabers essencials s'ha partit de les competències específiques que s'han d'haver adquirit en finalitzar l'educació primària. S'han seleccionat aquells que es consideren fonamentals, que no únics, tenint en compte que, a partir d'ací, el professorat disposa d'un marge d'autonomia per a incloure tot allò que el seu context educatiu requereixca o que siga potencialment desitjable.

Els sabers s'han organitzat d'acord amb dues dimensions fonamentals. El primer bloc, "Percepció i anàlisi", descriu l'experiència d'apreciació i acostament a diferents propostes artístiques de l'entorn i de la cultura visual i audiovisual, i es distribueix en "Exploració i interpretació de l'entorn" i "Alfabetització visual i audiovisual". En els diferents apartats s'aborda el patrimoni artístic i la cultura visual contemporània com a referents, els entorns digitals i presencials mitjançant els quals es pot accedir a aquests i la terminologia bàsica, així com els elements configuradors de la percepció i la comunicació visual i audiovisual.

El segon bloc, "Experimentació i creació", es divideix en "L'experiència artística: tècniques i materials d'expressió gràficoplàstica i de creació visual i audiovisual. Àmbits d'aplicació", que es refereix a la dimensió més procedimental de la matèria vinculada al treball personal, tant individual com col·lectiu, i "L'experiència artística: processos de treball", que especifica el treball col·laboratiu en projectes col·lectius. En els diferents apartats s'aborden les tècniques, materials i formats; les aplicacions digitals i els seus àmbits d'aplicació; el procés creatiu; la documentació gràfica de processos, i la creació artística com a experiència social.

4.2. Bloc 1. Percepció i anàlisi

B.1.1. Exploració i interpretació de l'entorn CE1, CE2, CE3, CE5	1r cicle 1r i 2n	2n cicle 3r i 4t	3r cicle 5é i 6é
G1. Patrimoni historicoartístic i cultura visual contemporània:			
Patrimoni historicoartístic. Manifestacions artístiques plàstiques, visuals i audiovisuals en entorns físics i virtuals:			
Patrimoni historicoartístic local: exploració i anàlisi.	x	x	x
Patrimoni historicoartístic autonòmic: exploració i anàlisi.		x	x
Patrimoni historicoartístic universal: exploració i anàlisi.			x
Elements bàsics del llenguatge visual i audiovisual:			

Els elements bàsics del llenguatge visual en manifestacions artístiques de diferents èpoques i estils.	x	x	x
Possibilitats expressives i comunicatives dels elements bàsics del llenguatge visual en manifestacions artístiques plàstiques i visuals de diferents èpoques i estils.		x	x
Els elements bàsics del llenguatge audiovisual i les seues possibilitats expressives i comunicatives en imatges fixes i en moviment.			x
Contemporaneïtat artística:			
Característiques fonamentals dels formats, suports i materials de les pràctiques artístiques contemporànies.	x	x	x
Qualitats expressives dels formats, suports i materials de les pràctiques artístiques contemporànies.		x	x
Processos de treball: la forma al servei de la idea. La creació artística com a procés d'investigació.			x
Professions relacionades amb el món de les arts plàstiques, visuals i audiovisuals.	x	x	x
G2. Actituds:			
Estratègies de recepció activa.	x	x	x
Estratègies bàsiques d'anàlisi de propostes artístiques des d'una perspectiva de gènere.	x	x	x
Respecte en l'exploració de manifestacions artístiques plàstiques i visuals en entorns físics i virtuals.	x		
Atenció i respecte en l'exploració de manifestacions artístiques plàstiques, visuals i audiovisuals en entorns físics i virtuals. El valor del silenci en l'atenció i apreciació.		x	
Atenció, respecte, interès i participació en l'exploració de manifestacions artístiques plàstiques, visuals i audiovisuals en entorns físics i virtuals. El valor del silenci en l'atenció i apreciació.			x
G3. Entorns digitals:			
Estratègies de cerca i filtració d'informació.	x	x	x
Normes bàsiques de protecció de dades i llicències d'ús en suports i recursos digitals.			x
Recursos digitals bàsics per a les arts plàstiques, visuals i audiovisuals.	x	x	x
G4. Utilització de la terminologia bàsica per a l'expressió de l'experiència d'apreciació:			

Per a l'expressió de l'experiència d'exploració de propostes culturals i artístiques.	x	x	x
Per a l'expressió de les idees, emocions i experiències derivades de l'exploració de propostes culturals i artístiques.		x	x
Per a la descripció formal de propostes culturals i artístiques.			x

B1.2. Alfabetització visual i audiovisual CE1, CE2, CE3	1r cicle 1r i 2n	2n cicle 3r i 4t	3r cicle 5é i 6é
G1. Percepció visual:			
Tipus de percepció sensorial en l'exploració de l'entorn: òptica, acústica i hàptica.	x		
Graus d'iconicitat de les imatges: imatge realista, figurativa i abstracta.		x	
Organització del camp visual. Lleis bàsiques: semblança, figura-fons, proximitat, simetria, continuïtat, direcció comuna, simplicitat, igualtat i tancament.			x
Aspectes interpretatius del procés perceptiu: creences, coneixements previs i emocions.			x
G2. Comunicació visual i audiovisual:			
El procés comunicatiu: emissor, receptor, missatge.	x		
El procés comunicatiu: codi i canal. La diversitat de canals de comunicació.		x	
Funcions de la imatge: estètica, informativa, exhortativa, expressiva.			x
La imatge fixa: format, enquadraments, composició. La imatge digital: mapa de bits i imatge vectorial. La imatge en moviment: angles i moviments de càmera.			x
Cultura visual i audiovisual: la imatge en el món contemporani. Estratègies de lectura i interpretació.			x
G3. Llenguatge visual i audiovisual: elements configuradors:			
El punt, la línia i el pla com a elements expressius. Formes orgàniques i formes geomètriques. Formes planes i formes volumètriques. Textures. Colors primaris i secundaris.	x		
Les formes geomètriques bàsiques: quadrat, triangle i cercle. La circumferència. Polígons regulars i sòlids geomètrics bàsics. Textures naturals i artificials, tàctils i visuals. Colors complementaris. Gammes cromàtiques.		x	

Usos expressius i culturals del color en mitjans visuals i audiovisuals. Esquemes compositius bàsics.			x

4.3. Bloc 2. Experimentació i creació

B2.1. L'experiència artística: tècniques i materials d'expressió gràficoplàstica i de creació visual i audiovisual. Àmbits d'aplicació. CE1, CE2, CE4, CE5	1r cicle 1r i 2n	2n cicle 3r i 4t	3r cicle 5é i 6é
G1. Tècniques i materials:			
Tècniques bidimensionals seques, humides i grasses. Tècniques mixtes i experimentals. Tècniques tridimensionals. Qualitats sensorials, expressives i comunicatives.	x	x	x
Materials i suports. Material reciclat. Criteris de sostenibilitat.	x	x	x
Maneig d'eines bàsiques per al traçat del dibuix geomètric.		x	x
Utilització de traçats geomètrics bàsics en l'elaboració de dissenys, composicions creatives i il·lustracions.		x	x
Procediments fotogràfics analògics i digitals bàsics.			x
Producció audiovisual: principis bàsics. Animació: eines i tècniques bàsiques. El cinema com a forma de narració. Gèneres i formats. Origen i evolució.			x
G2. Formats i materials de la contemporaneïtat artística:			
Instal·lació. Art natura.	x		
Art urbà. Intervenció artística en espais públics.		x	
Videocreació. Art d'acció.			x
Propostes multidisciplinàries i multimodals.			x
G3. Aplicacions digitals:			
Aplicacions interactives per a l'expressió gràficoplàstica.	x		
Aplicacions interactives per al dibuix geomètric.		x	
Programes i dispositius bàsics de captura i tractament d'imatges fixes i registre i edició bàsica d'imatges en moviment.			x
G4. Àmbits d'aplicació:			
Produccions plàstiques i visuals per mitjà del llenguatge de la	x	x	x

pintura, l'escultura, el dibuix, i les arts decoratives.			
Produccions plàstiques i visuals per mitjà del llenguatge de l'arquitectura, el disseny, la il·lustració i la publicitat.		x	x
Produccions plàstiques, visuals i audiovisuals per mitjà del llenguatge de la fotografia, el còmic i el cinema. Produccions multidisciplinàries i multimodals.			x

B2.2. L'experiència artística: processos de treball CE4, CE5, CE6	1r cicle 1r i 2n	2n cicle 3r i 4t	3r cicle 5é i 6é
G1. Les fases del procés creatiu:			
Generació d'idees i creació.	x	x	x
Investigació i creació.		x	x
Avaluació			x
G2. Documentació gràfica de processos:			
Portafolis d'evidències del procés creatiu.	x	x	x
Cartografies d'aprenentatge. Mapes visuals (<i>Visual Thinking</i>).		x	x
Infografies senzilles.			x
G3. Terminologia bàsica per a l'expressió de l'experiència de creació:			
Relativa a tècniques, materials i àmbits d'aplicació de l'expressió gràficoplàstica.	x	x	x
Relativa a tècniques, materials i àmbits d'aplicació del dibuix geomètric.		x	x
Relativa al llenguatge i àmbits d'aplicació de la creació audiovisual.			x
G4. Actituds:			
Esforç, força de voluntat. Capacitat de concentració. Resiliència, superació d'obstacles i fracassos.	x	x	x
Respecte per la diversitat d'idees i produccions alienes i utilització d'un vocabulari inclusiu bàsic.	x	x	x
Tenacitat i constància en la realització i consecució de les diferents tasques.	x	x	x
Cura d'espais i materials de treball.	x	x	x

G5. La creació artística com a experiència social: projectes artístics col·lectius::			
Generació d'idees: creativitat en l'elaboració d'idees i en la presa de decisions.	x	x	x
Consens, respecte i empatia a les aportacions de les companyes i companys en el procés de treball col·lectiu. Sensibilitat i comprensió cap als punts de vista aliens.		x	x
Investigació: cerca i anàlisi de referents.			x
Distribució de tasques: rols en el desenvolupament d'un projecte artístic col·lectiu. Funcions i comeses.	x	x	x
Creació: disseny i producció de la proposta. Cooperació i responsabilitat en la part individual per a contribuir a un objectiu comú i a la cohesió del grup.	x	x	x
Avaluació: resultats en relació als objectius inicials del projecte. Anàlisi i propostes de millora.			x

5. Situacions d'aprenentatge per al conjunt de les competències de l'àrea.

A continuació es presenten alguns principis rellevants que haurien de tindre's en compte a l'hora de dissenyar situacions d'aprenentatge per a la pràctica docent d'Educació Plàstica i Visual. Les situacions d'aprenentatge posen en relació les competències específiques amb procediments i contextos d'aprenentatge desitjables.

L'aprenentatge dels sabers bàsics propis de la matèria hauria d'establir-se en forma de bastida que afermara continguts adquirits en cursos previs incorporant-los de manera natural en propostes noves, i evitant repetir conceptes any rere any.

Tenint en compte que les situacions d'aprenentatge han de connectar-se amb els desafiaments del segle XXI, en el context de la matèria d'Educació Plàstica s'han de relacionar i justificar els referents que s'utilitzen d'acord amb la seua connexió amb eixos i temàtiques de transcendència social vinculats als reptes del present, com són: el consum responsable, la resolució pacífica dels conflictes, la valoració de la diversitat personal i cultura, el respecte al medi ambient i la gestió de residus o la vida saludable, entre altres.

A més, han de tindre en compte la diversitat personal i cultural incloent en els relats d'aula els *microrelats*, és a dir, els de col·lectius minoritzats (perspectiva multicultural, de gènere). Això es planteja com una oportunitat per a ampliar referents i explorar els matisos que proporciona introduir multiplicitat de mirades i respostes a reptes que són comuns.

D'altra banda, per a la qüestió de la sostenibilitat, i en connexió amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible, es recomana la incorporació de materials sostenibles i reciclats a l'aula. En aquest sentit, es tractaria no només d'utilitzar-los, sinó de reflexionar al voltant del seu ús, consum i el significat que proporcionen en les creacions d'aula.

Per a poder integrar les experiències personals de l'alumnat, podem detonar els processos d'aprenentatge partint de situacions quotidianes i de vivències compartides, establint els vincles pertinents amb els sabers bàsics i les competències específiques de l'àrea.

Incorporar referents de la cultura visual i audiovisual (com ara imatges de xarxes socials o publicitat) garanteix la connexió amb interessos i amb aprenentatges que l'alumnat ja posseeix, però que no vincula amb els continguts de l'aula. Això permet desdibuixar el límit entre el centre educatiu com a únic espai educador i l'exterior com a font d'experiències desvinculades de l'escola.

D'altra banda, partir de la cultura local per a incorporar a poc a poc altres formes culturals, és una manera de garantir el desenvolupament d'una identitat cultural cada vegada més rica en connexions i de valors de tolerància i respecte.

Per a considerar altres contextos educatius que ajuden a donar sentit a l'aprenentatge en el lloc de la seua realització, podem utilitzar espais del centre educatiu més enllà de l'aula de referència per a fomentar, així, el sentiment de pertinença en l'alumnat, intentant que se senta part d'un col·lectiu, i reforçar, així, la seua autoestima. També podem explorar les possibilitats del context més pròxim (barri, poble, ciutat) i establir relació amb els agents culturals de l'entorn. En aquest sentit podem propiciar la participació de creadors i creadores en el centre (mitjançant programes de residències artístiques o invitació a professionals vinculats al món de la creació).

Comptar en els centres educatius amb la figura d'un/a coordinador/a o mediador/a cultural, que afavorisca la participació de l'alumnat del centre en activitats culturals i artístiques de l'entorn, pot ser una manera d'afermar la presència de la cultura i de les propostes culturals de l'entorn en els centres.

L'aula d'Educació Plàstica no hauria de ser un lloc exclusivament per a "fer", sinó també per a pensar, connectar, relacionar, estudiar, debatre..., en definitiva, per a estimular la reflexió i el pensament crític i divergent. Les propostes d'aula han de ser obertes, de resposta múltiple, i no suposar necessàriament la uniformitat dels productes finals, en cas que n'hi haja, per a afavorir la inclusivitat i l'heterogeneïtat ocasionades per les diferents personalitats, inquietuds, contextos i vivències de l'alumnat.

Fomentar els processos d'investigació en què es reflexione al voltant de les idees i els referents socioculturals que l'alumnat va adquirint és imprescindible per a crear propostes que vagen més enllà de la manualitat i es conformen com a experiències pedagògiques significatives. L'alfabetització visual implica educar la mirada, i per a fer-ho hem d'instaurar la pedagogia de la sospita en relació amb les imatges que ens envolten i preguntar-nos constantment sobre els seus possibles significats. La gestió crítica de la cerca i la selecció de la informació en els processos d'aprenentatge és fonamental perquè l'alumnat comprega que les imatges que consumeix diàriament estan carregades de significats i d'intencions.

El desenvolupament del pensament crític i divergent permet enfrontar-se a altres situacions de manera creativa, per la qual cosa els processos de reflexió inherents a la pràctica artística en el context de l'aula garanteixen aprenentatges transferibles a altres situacions en el seu dia a dia o a altres àrees de coneixement.

Les situacions d'aprenentatge han d'incloure necessàriament elements emocionals per la capacitat que tenen per a interferir i determinar els processos d'aprenentatge. En aquest sentit, la cura dels espais de treball, l'ús respectuós d'aquests, de manera que els senten com a espais propis, pot ajudar a crear experiències més connectades amb l'alumnat i les seues necessitats afectives.

S'ha de garantir l'accés a l'aprenentatge del conjunt de l'alumnat aplicant els principis del disseny universal d'aprenentatge, atenent les dimensions física, cognitiva, sensorial i emocional.

És recomanable justificar de manera assertiva les opinions relatives al treball de l'alumnat, de manera que es fomenti el reforç positiu i l'adequació de les apreciacions als objectius de la proposta i no a valoracions personals desvinculades d'aquesta.

El respecte pels temps de treball i els seus diferents ritmes suposa acceptar la incertesa com a part ineludible de l'aprenentatge. Per a fer-ho, els temps de treball amplis afavoreixen el disseny de seqüències didàctiques que permeten explorar totes les fases del procés creatiu i valorar l'error com una oportunitat per a aprendre.

És important tindre en compte que, en l'etapa de primària, l'Educació Plàstica i Visual ha de centrar-se en el desenvolupament d'hàbits de percepció, d'experimentació i participació, a més del desenvolupament de destreses manuals o tècniques, i, per tant, les consideracions que plantegem no haurien d'avaluar aquestes últimes en exclusiva. A més, hem d'emprar un llenguatge inclusiu i igualitari que integre la diversitat inherent als grups amb els quals treballem i facilitar moments per a compartir idees i opinions de manera assertiva.

Hem d'incentivar hàbits de constància i autoexigència, i el plaer per la consecució d'objectius reals. És important que l'alumnat es veja capaç d'acabar els processos i prendre consciència del propi aprenentatge

fomentant la reflexió, per la qual cosa hem de programar tasques viables, flexibles i adaptades a les seues capacitats.

Per a fomentar altres formes de representació, es recomana utilitzar estratègies de pensament visual en la conceptualització de continguts curriculars, així com en l'organització i la planificació de projectes o registre d'evidències en processos d'aprenentatge.

Finalment, el desenvolupament de projectes artístics col·lectius (vegeu CE 6) fomenta la participació i el diàleg, ja que implica l'alumnat en processos de treball que requereixen cooperació. S'ha de potenciar l'arribada a acords per mitjans dialogats fomentant la cultura democràtica i l'oralitat en l'expressió d'opinions, posicionaments i emocions, i la recepció d'idees alienes.

6. Criteris d'avaluació

6.1. Competència específica 1.

Explorar propostes artístiques de l'entorn patrimonial i de la cultura visual i audiovisual per mitjà de diferents canals i contextos, desenvolupant hàbits de percepció activa.

4t primària (segon cicle)	6é primària (tercer cicle)
1.1 Mostrar interès, curiositat i respecte cap a diferents propostes artístiques de l'entorn patrimonial i de la cultura visual i audiovisual present en els diferents contextos en els quals es duu a terme l'experiència d'apreciació.	1.1. Distingir diferents propostes artístiques de l'entorn per mitjà dels elements bàsics del llenguatge visual i audiovisual.
1.2. Classificar les diferents propostes artístiques tenint en compte els diferents canals per mitjà dels quals les percebem.	1.2. Interpretar diferents propostes artístiques del patrimoni i de la cultura visual i audiovisual, tenint en compte els diferents contextos en els quals es generen.
1.3. Identificar elements bàsics de contingut en propostes artístiques mitjançant l'apreciació de l'entorn patrimonial pròxim i de la cultura visual i audiovisual.	1.3. Relacionar els elements característics de la cultura local amb altres formes culturals, mostrant una actitud oberta i respectuosa, i valorar la diversitat.

6.2. Competència específica 2.

Reconèixer i valorar les característiques fonamentals de la contemporaneïtat artística mitjançant la percepció de diferents obres i l'experimentació directa.

4t primària (segon cicle)	6é primària (tercer cicle)
2.1. Apreciar la diversitat i heterogeneïtat de propostes artístiques contemporànies mostrant una actitud de respecte per a superar prejudicis.	2.1. Identificar els formats i materials propis de la contemporaneïtat artística en propostes creatives pròpies i alienes, des d'una perspectiva multicultural i integradora.
2.2. Incorporar l'ús d'alguns formats i materials propis de la contemporaneïtat artística en les seues pròpies creacions.	2.2. Experimentar amb les possibilitats comunicatives dels llenguatges contemporanis en propostes artístiques creatives senzilles en les quals s'establisquen relacions significatives entre idees, materials i formats.

2.3. Reconéixer les diferents temàtiques en les obres artístiques contemporànies a partir del fet d'establir relacions senzilles amb els reptes i circumstàncies del present.	2.3. Valorar la labor de les creadores i creadors en la seua contribució a la societat actual, a partir del fet de relacionar el seu treball i els missatges de la creació artística contemporània amb els reptes i circumstàncies del present.

6.3. Competència específica 3.

Emprar de manera adequada la terminologia específica de l'àrea relativa a elements configuratius, formats, tècniques i materials en l'expressió de les experiències d'apreciació i creació artística.

4t primària (segon cicle)	6é primària (tercer cicle)
3.1. Participar activament en els diferents moments d'expressió en l'experiència d'apreciació i creació artística, utilitzant un vocabulari adequat i respectuós.	3.1. Descriure les diferents obres i imatges emprant correctament el vocabulari específic de l'àrea en l'experiència d'apreciació artística i incorporant mitjans orals, textuais i estratègies de pensament visual.
3.2. Emprar el vocabulari bàsic de l'àrea per a identificar elements configuratius, formats, tècniques i materials en diferents propostes artístiques.	3.2. Aplicar la terminologia adequada per a descriure les pròpies creacions artístiques i argumentar les decisions adoptades en relació a formats, tècniques i materials.
3.3. Mostrar una actitud respectuosa amb les diferents opinions emeses sobre produccions artístiques.	3.3. Expressar de manera assertiva i respectuosa opinions derivades de les experiències d'apreciació i creació artística.

6.4. Competència específica 4.

Experimentar amb els elements bàsics del llenguatge visual i audiovisual, així com amb diferents tècniques i materials, expressant idees, sentiments i emocions en l'elaboració de produccions artístiques individuals o col·lectives.

4t primària (segon cicle)	6é primària (tercer cicle)
4.1 Fer un ús adequat dels materials, eines i espais de treball en el procés d'elaboració de propostes artístiques.	4.1. Incorporar els coneixements derivats dels referents explorats com a estímul en les pròpies produccions creatives.
4.2. Emprar diferents tècniques i materials per a experimentar amb les seues qualitats expressives en produccions artístiques creatives senzilles.	4.2. Seleccionar les tècniques, materials i elements de contingut més adequats per a l'expressió d'idees, sentiments i emocions en les diferents produccions artístiques creatives.
4.3. Desenvolupar hàbits de constància i esforç en els processos de treball per a finalitzar les propostes artístiques iniciades.	4.3. Utilitzar materials no convencionals en la creació artística i buscar-ne els més adequats per al que es pretén transmetre, tot incorporant-hi criteris de sostenibilitat.

6.5. Competència específica 5.

Utilitzar de manera guiada recursos digitals aplicats a la cerca d'informació i a la creació artística, i fer-ne un ús responsable d'acord amb la normativa vigent.

4t primària (segon cicle)	6é primària (tercer cicle)
5.1. Buscar, de manera guiada i responsable, informació i recursos artístics en mitjans digitals, respectant la normativa vigent.	5.1. Aplicar les normes bàsiques de protecció de dades, d'autoria i llicències d'ús en la cerca d'informació i en els processos de creació artística digitals.
5.2. Respectar les indicacions a l'hora de buscar informació o crear propostes artístiques digitals.	5.2. Contrastar les diferents informacions trobades durant el procés de cerca sobre qüestions artístiques, i seleccionar-ne les més rellevants i més fidels a la realitat.
5.3. Iniciar-se en l'ús de recursos digitals bàsics per a desenvolupar creacions artístiques visuals o audiovisuals senzilles.	5.3. Emprar de manera guiada diferents recursos digitals bàsics de producció gràfica i audiovisual, i adequar-se a la intencionalitat representativa i als objectius de l'activitat artística plantejada.

6.6. Competència específica 6.

Participar en les diferents fases d'un procés creatiu col·laboratiu amb actitud inclusiva, assumint diferents rols en el desenvolupament de produccions visuals i audiovisuals senzilles.

4t primària (segon cicle)	6é primària (tercer cicle)
6.1. Assumir sense prejudicis diferents rols en el desenvolupament de produccions artístiques col·laboratives i mostrar interès i respecte per les diferents funcions a exercir.	6.1. Cooperar en la planificació d'una producció artística col·lectiva proposant objectius, fases, rols, necessitats materials i tècniques i espais de treball.
6.2. Col·laborar de manera guiada en el desenvolupament d'un producte artístic final satisfactori que complisca amb els objectius mínims establits.	6.2. Contribuir de manera eficaç a la consecució d'un producte creatiu comprenent i integrant les funcions assignades i participant en l'objectiu comú.
6.3. Expressar inquietuds, dubtes i incerteses emprant estratègies comunicatives bàsiques, de manera assertiva i respectuosa, durant el procés de desenvolupament de les diferents produccions artístiques visuals o audiovisuals.	6.3. Comprometre's en el mateix grau amb les diferents fases del procés creatiu, des de la idea inicial fins a la consecució i difusió d'un producte visual o audiovisual satisfactori.
6.4. Desenvolupar de manera guiada propostes creatives, registrant els processos de treball i compartint el resultat.	6.4. Desenvolupar propostes creatives, registrant els processos de treball de manera textual, gràfica i/o audiovisual i compartint el resultat.